

УДК 373.3.091.12-051:37.015.3

DOI: 10.31652/3041-2439-2026-5-11

Методичні аспекти викладання навчальної дисципліни «педагогічна психологія» для майбутніх учителів початкової школи

Юлія Бондар

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, Україна

Анотація

У статті розкрито актуальність проблеми професійної підготовки майбутнього учителя початкової школи, який має володіти психологічною компетентністю. Мета статті полягає у висвітленні методичних аспектів викладання навчальної дисципліни «Педагогічна психологія» для майбутніх учителів початкової школи. Зокрема, презентовано досвід фахової підготовки здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра першого курсу за спеціальністю А3 Початкова освіта факультету дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. З'ясовано мету та завдання вивчення дисципліни «Педагогічна психологія», визначено загальнодидактичні принципи, на яких має ґрунтуватися методика її викладання: науковості, систематичності та послідовності, зв'язку теорії з практикою, свідомості й активності тощо. Запропоновано тематику теоретико-методичного блоку професійної підготовки майбутніх педагогів. Акцентовано увагу на нестандартних організаційних формах, які сприяють підвищенню пізнавальної активності, розвитку професійного мислення здобувачів вищої освіти: проблемній лекції, лекції-дискусії, семінарі-дебатах, семінарі-пресконференції. Вагомого значення надано лекціям проблемного характеру, які відзначаються високою ефективністю. Важливим засобом підвищення результативності викладання педагогічної психології в педагогічних закладах вищої освіти визначено інтерактивні технології навчання. Серед ефективних прийомів активізації пізнавальної діяльності відзначено аналіз, моделювання конкретних ситуацій, проблемні запитання та завдання. Запропоновано практичні ситуації, які забезпечують тісний зв'язок теоретичних знань із реальними умовами професійної діяльності. Зосереджено увагу на творчих завданнях, які орієнтовані на осмислення, аналіз навчального матеріалу. Важливим видом позааудиторної самостійної роботи здобувачів вищої освіти визначено індивідуальні навчально-дослідні завдання.

Результати дослідження свідчать, що методично обґрунтоване викладання педагогічної психології сприяє засвоєнню майбутніми педагогами професійно значущих психологічних знань, формуванню практичних умінь та навичок, необхідних для ефективної організації освітнього процесу, підтримки всебічного розвитку та благополуччя молодших школярів.

Ключові слова: майбутні вчителі початкової школи, навчальна дисципліна «Педагогічна психологія», освітній процес, педагогічний заклад вищої освіти.

UDC 373.3.091.12-051:37.015.3

DOI: 10.31652/3041-2439-2026-5-11

Methodological aspects of teaching the discipline «pedagogical psychology» for future primary school teachers

Yuliya Bondar DOI: 10.31652/3041-2439-2026-5-10

Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine

Abstract

The article reveals the relevance of the problem of professional training of a future primary school teacher, who must have psychological competence. The purpose of the article is to highlight the methodological aspects of teaching the academic discipline «Pedagogical Psychology» for future primary school teachers. In particular, the experience of professional training of first-year bachelor's degree applicants in the specialty A3 Primary Education of the Valentina Voloshyna Faculty of Preschool and Primary Education of Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University is presented. The goal and objectives of studying the academic discipline «Pedagogical Psychology» are revealed. The general didactic principles on which the methodology of teaching this discipline should be based are determined: scientificity, systematicity and consistency, the connection of theory with practice, consciousness and activity, etc. The topic of the theoretical and methodological block of professional training of future teachers is proposed. Attention is focused on non-standard organizational forms that contribute to increasing cognitive activity and developing professional thinking of higher education students: problem lectures, lecture-discussions, seminar-debates, seminar-press conferences. Significant importance is given to lectures of a problematic nature, which are characterized by high efficiency. Interactive learning technologies are identified as an important means of increasing the efficiency of teaching pedagogical psychology in pedagogical institutions of higher education. Among the effective methods of activating cognitive activity, analysis, modeling of specific situations, problem questions and tasks are noted. Practical situations are proposed that ensure a close connection between theoretical knowledge and real conditions of professional activity. Attention is focused on creative tasks that are oriented towards understanding and analyzing educational material. Individual initial research tasks are identified as an important type of extracurricular independent work of higher education students. The results of the study indicate that methodologically sound teaching of pedagogical psychology contributes to the assimilation of professionally significant psychological knowledge by future teachers, the formation of practical skills and abilities necessary for the effective organization of the educational process, and the support of the comprehensive development and well-being of younger schoolchildren.

Keywords: future elementary school teachers, academic discipline «Pedagogical Psychology», educational process, pedagogical institution of higher education.

Постановка проблеми. В умовах соціально-економічного розвитку суспільства, реформування початкової освіти в контексті реалізації Концепції «Нова українська школа» зростають вимоги до професійної компетентності майбутнього учителя початкової школи, який має виступати не лише «транслятором» знань, а й фасилітатором, тренером, тьютором, ментором, наставником, рівноправним партнером освітнього процесу.

Ідеї розвитку особистісно-орієнтованого підходу в освіті активно обґрунтовували представники гуманістичної психології: Ш. Бюлер, К. Роджерс, А. Маслоу, які вбачали провідну місію педагога не лише в передачі знань, а насамперед – у підтримці особистісного становлення дитини: допомогти їй усвідомити власну цінність, формуванні позитивного ставлення до себе, розвитку конгруентності, здатності бути самою собою. Важливою умовою цього є організація таких особистісних стосунків учителя з учнями, які б сприяли вільному прояву творчості, самоактуалізації, обговоренню життєвих проблем. З огляду на це, майбутній педагог має глибоко розуміти психологічні закономірності розвитку молодшого школяра, особливості його пізнавальної діяльності, емоційно-вольової сфери та міжособистісної взаємодії в учнівському колективі. Зокрема, у професійному стандарті «Вчитель закладу загальної середньої освіти» зазначається, що майбутній учитель початкової школи обов'язково має володіти психологічною компетентністю, яка полягає в «здатності визначати і враховувати в освітньому процесі вікові й індивідуальні особливості здобувачів освіти, їхній

психоемоційний стан; використовувати стратегії роботи, які сприяють розвитку я-ідентичності та позитивної самооцінки; мотивувати та організовувати пізнавальну діяльність; формувати спільноту здобувачів освіти, в якій поважають і враховують права кожного» [5, с. 16-18].

Тому вагомого значення в професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи надаємо вивченню обов'язкової навчальної дисципліни «Педагогічна психологія», яка сприяє формуванню психологічної компетентності, зокрема, умінь застосовувати знання в реальних педагогічних ситуаціях, здійснювати ефективну комунікацію з учнями, батьками, колегами. Вважаємо, що здобувачі вищої освіти мають володіти сучасними психолого-педагогічними знаннями та інструментами для забезпечення психологічно безпечного, розвивального, інклюзивного освітнього середовища, в якому кожен учень відчуватиме свою успішність та інтелектуальну спроможність. На нашу думку, традиційні методи викладання навчальної дисципліни «Педагогічна психологія» не завжди забезпечують повною мірою формування в майбутніх педагогів умінь аналізувати психологічні особливості учнів, ефективно розв'язувати педагогічні ситуації, прогнозувати результати педагогічного впливу. Це актуалізує потребу в оновленні методичних підходів – змісту, форм, технологій, методів та прийомів – до викладання навчальної дисципліни «Педагогічна психологія», з урахуванням професійної спрямованості підготовки вчителів початкової школи та відповідно до вимог сьогодення.

Аналіз наукових джерел з проблеми дослідження свідчить, що вивченням питання професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи займалися Л. Коваль, Т. Коваль, О. Комар, Т. Молнар, С. Паршук, І. Шапошнікова та інші. Зокрема, наукові напрацювання Л. Коваль стосуються системи професійної підготовки майбутніх учителів

початкової школи до застосування загальнонавчальних технологій. Сферою зацікавлення Т. Коваль є теоретико-методичні аспекти професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в контексті інтеграції дисциплін мистецького циклу. Об'єктом досліджень О. Комар виступають теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології. Т. Молнар акцентує увагу на підготовці майбутніх учителів початкової школи до полікультурного виховання учнів. С. Паршук у своїх працях висвітлює особливості підготовки майбутніх учителів початкової школи до національного виховання учнів. І. Шапошнікова присвятила свої наукові дослідження проблемі підвищення ефективності підготовки майбутніх учителів початкової школи до проєктування уроку.

Методичні аспекти викладання педагогічної психології стали об'єктом зацікавлення Т. Голованової, Р. Калениченко, О. Тищенко, Н. Токаревої, А. Харченко та інших. Так, особливості професійної підготовки бакалаврів дошкільної та початкової освіти в контексті дисципліни «Педагогічна психологія» розкриті в роботах Т. Голованової. Психологічні основи професійної діяльності педагога, психологічні закономірності концептуальних підходів до організації та здійснення освітнього процесу висвітлені в навчальному посібнику «Педагогічна психологія» Р. Калениченка. Навчально-методичний комплекс для дистанційних курсів з педагогічної психології розроблений О. Тищенко. Основні теоретичні положення педагогічної психології як навчальної

дисципліни, практико-орієнтовані методичні рекомендації викладені в навчально-методичному посібнику з педагогічної психології Н. Токаревої. Аналіз прийомів активізації пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти під час вивчення педагогічної психології знайшов відображення в наукових публікаціях А. Харченко.

У результаті опрацювання психолого-педагогічної літератури констатуємо, що незважаючи на значну кількість наукових досліджень, присвячених проблемі викладання педагогічної психології у закладах вищої освіти, низка методичних аспектів підготовки майбутніх учителів початкової школи залишається недостатньо розробленою. Зокрема, наукового осмислення потребують питання адаптації змісту та методів навчальної дисципліни до специфіки професійної діяльності вчителя початкової школи, забезпечення тісного зв'язку теоретичних положень педагогічної психології з практикою педагогічної діяльності, упровадження активних та інтерактивних методів навчання в освітній процес.

Мета статті полягає в розкритті методичних аспектів викладання навчальної дисципліни «Педагогічна психологія» для майбутніх учителів початкової школи.

Виклад основного матеріалу. Навчальна дисципліна «Педагогічна психологія», на наше переконання, виступає базовим компонентом психолого-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкової школи. Тому задля забезпечення цілеспрямованої та науково обґрунтованої підготовки майбутніх педагогів, здатних ефективно застосовувати психолого-педагогічні знання в професійній діяльності, ми розробили та апробували робочу програму обов'язкової навчальної дисципліни «Педагогічна психологія» для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра першого курсу за спеціальністю А3 Початкова освіта факультету дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, яка

забезпечує системне поєднання теоретичних знань та їх застосування в практичній діяльності.

Метою вивчення навчальної дисципліни визначено формування в майбутніх фахівців цілісного уявлення про психологічні особливості, закономірності, умови, етапи та критерії ефективного перебігу процесів засвоєння молодшими школярами знань, моральних норм і принципів, становлення їхнього світогляду та переконань.

Мета конкретизувалася в таких завданнях:

сприяння розумінню особливостей учасників освітнього процесу й механізмів їхнього впливу на дитину молодшого шкільного віку;

формування в здобувачів вищої освіти умінь щодо застосування знань з педагогічної психології в психолого-педагогічній діяльності;

розкриття основних умов, необхідних для повноцінного психічного розвитку молодших школярів і формування їхньої особистості;

засвоєння здобувачами вищої освіти знань про предмет педагогічної психології, технології навчання й виховання, структуру й зміст навчальної та педагогічної діяльності, психологію особистості вчителя, особливості педагогічної взаємодії та співпраці;

формування практичних умінь і навичок майбутніх педагогів застосовувати знання з педагогічної психології в професійній діяльності;

сприяння професійному саморозвитку в галузі психології та педагогіки;

розвиток активної професійно-особистісної позиції, творчої активності, креативності, рефлексивності тощо;

виховання особистісних і професійних якостей.

Вважаємо, що вивчення обов'язкової навчальної дисципліни «Педагогічна психологія» сприятиме формуванню в здобувачів вищої освіти інтегральної, загальної та фахових компетентностей, адже забезпечуватиме розвиток у них здатностей: розв'язувати складні спеціалізовані задачі початкової освіти з розумінням відповідальності за свої дії; виявляти, ставити і вирішувати проблеми; діяти соціально-відповідально й свідомо на основі етичних міркувань; керувати власними емоційними станами, налагоджувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу; організовувати освітній процес у початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів; здійснювати професійно-педагогічну діяльність в інклюзивному середовищі з різними категоріями дітей з особливими освітніми потребами [2, с. 4-5].

Вважаємо, що методика викладання цієї дисципліни має ґрунтуватися на таких загальнодидактичних принципах: науковості, систематичності та послідовності, зв'язку теорії з практикою, свідомості й активності, дотримання яких забезпечить ефективність засвоєння знань, формування практичних умінь і навичок.

У рамках вивчення педагогічної психології, на нашу думку, доцільним буде розгляд таких тем: «Предмет і завдання педагогічної психології», «Методи педагогічної психології», «Історія становлення педагогічної психології», «Психологія учбової діяльності», «Психологія навчання», «Психологія виховання», «Психологія педагогічної діяльності та професійного спілкування», «Психологія особистості вчителя» [2, с. 5-7]. Зауважимо, що їхнє опрацювання сприяє глибшому усвідомленню майбутніми вчителями початкової школи психологічних засад професійної діяльності, особливостей педагогічного спілкування та ролі особистісних якостей учителя в ефективній організації освітнього процесу.

Варто наголосити, що не лише від змісту навчання, а й від форм організації освітньої

діяльності залежить ефективність та результативність навчальної діяльності. Тому, вагомого значення надаємо нестандартним організаційним формам: проблемній лекції, лекції-дискусії, лекції з елементами тренінгу, лекції-діалогу, семінару-круглому столу, семінару-дебатам, семінару-пресконференції, які, на нашу думку, сприяють підвищенню пізнавальної активності здобувачів вищої освіти, розвитку їхнього професійного мислення, рефлексії та готовності до практичної діяльності в умовах сучасної початкової школи. «Проблемні лекції, лекції-дискусії, навчальні дискусії, дебати, – стверджує Т. Тарасова, – забезпечують уміння проводити та переконливо презентувати науково обґрунтований аналіз психологічних засад і педагогічних закономірностей освітнього процесу» [7, с. 7].

Базовою формою організації освітнього процесу в закладах вищої освіти, яка відіграє важливу роль у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи, є лекція, адже сприяє не лише засвоєнню здобувачами вищої освіти наукових знань з педагогічної психології, а й формуванню вмінь аналізувати, порівнювати, синтезувати, класифікувати отримані знання. Підтримуємо А. Харченко в необхідності врахування під час лекційних занять вікових та індивідуальних особливостей майбутніх педагогів, їхніх пізнавальних та емоційно-вольових процесів. Послугуючись методичними напрацюваннями дослідниці, рекомендуємо проводити лекції проблемного характеру, які, завдяки дискусійним запитанням, здатні активізувати пізнавальну діяльність. Також високою ефективністю, на думку науковиці, відзначається використання

під час проведення лекцій біографічних епізодів психологів, цікавих фактів про їхні особистісні особливості та наукову діяльність [9, с. 179-180].

Зауважимо, що формування практичних умінь і навичок здобувачів вищої освіти, застосування психологічних знань у педагогічних ситуаціях забезпечується під час практичних занять. Важливим засобом підвищення ефективності викладання педагогічної психології у педагогічних закладах вищої освіти, на нашу думку, є інтерактивні технології навчання, які забезпечують активну міжсуб'єктну взаємодію між викладачем і майбутніми педагогами та сприяють глибшому засвоєнню навчального матеріалу, формуванню професійних компетентностей. З огляду на це цікавими для нашого дослідження є методичні напрацювання О. Саркісової стосовно можливостей використання групової взаємодії під час вивчення навчальної дисципліни «Педагогічна психологія». Науковиця пропонує майбутнім педагогам виконувати в підгрупах такі завдання: готувати доповіді-презентації на теми: «Функції управління навчанням», «Несвідомі психічні явища», «Теорії темпераменту»; долучатися до дидактичних ігор: «Який тип темпераменту кращий?», «Шукаю друга», «Валіза побажань». Серед методів інтерактивного навчання О. Саркісова надає пріоритетного значення «Мікрофону», «Два – чотири – всі разом», «Роботі в парах», «Роботі в мікрогрупах», «Рольовій грі», «Ротаційним трійкам». Варто відзначити й різноманітні форми групової роботи, які можна ефективно використовувати в освітньому процесі: групову, індивідуально-групову, фронтально-групову, парно-групову [6, с. 102-104].

Нам імponує думка Р. Калениченка стосовно необхідності проведення практичних занять із використанням інноваційних методів, зокрема, рольових ігор, «Мозкового штурму», тренувань, які потребують емоційно-вольових зусиль та передбачають формування уміння здійснювати складні розумові дії [3, с. 5]. Серед ефективних прийомів активізації пізнавальної

діяльності А. Харченко відзначає аналіз, моделювання конкретних ситуацій, проблемні запитання та завдання, які дають змогу осмислити й закріпити теоретичні знання [9, с. 181]. З огляду на це, вважаємо за необхідне пропонувати здобувачам вищої освіти під час практичних та лабораторних занять різноманітні запитання для дискусії. Зокрема, для дискусійного обговорення, під час практичних занять ми використовували запитання такого змісту: «У чому полягає зв'язок педагогічної діяльності вчителя та педагогічної психології?», «Чи було виникнення педагогічної психології закономірним явищем розвитку психологічної науки?», «Доведіть, що психологічна спостережливість – складова частина педагогічної майстерності вчителя», «Як Ви оціните ідею розподілу дітей за їхніми інтелектуальними здібностями за допомогою психологічних тестів?», «Чи буде учень вчитися, якщо у нього відсутня пізнавальна потреба?», «У чому полягає психологічний смисл виховання? Як це співвідноситься з позицією особистості дитини?» [8, с. 26-28, 53-55, 105, 132-135, 172]. Саме такі запитання, на наше переконання, стимулюватимуть активність майбутніх педагогів, розвиватимуть критичне мислення та комунікативні здібності.

Одним із найбільш ефективних методів навчання в процесі викладання педагогічної психології для майбутніх учителів початкової школи, на нашу думку, є розв'язування практичних ситуацій, завдяки яким забезпечується тісний зв'язок теоретичних знань із реальними умовами професійної діяльності, що сприяє формуванню психологічної готовності майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності. З огляду на це

здобувачам вищої освіти ми рекомендували такі завдання:

проаналізувати ситуації і визначити компонент навчальної діяльності, розвиток якого стимулює педагог: «Після виконання учнями самостійної роботи учитель запропонував їм помінятися зошитами і перевірити роботу свого товариша по парті»; «Учитель запропонував учням прочитати математичну задачу і змінити питання задачі так, щоб вона розв'язувалася на три дії»; «Для проведення повторювально-узагальнювального уроку в 1-му класі вчитель обрав форму сюжетної гри»;

визначити відсутній етап формування розумових понять і дій за П. Гальперіним: «На уроці математики у 2-му класі педагог запропонував учням відразу ж після пояснення нового матеріалу запам'ятати і повторити алгоритм виконання письмових розрахунків»;

розглянути ситуацію та визначити ефективні виховні заходи для її врегулювання: «Учитель ставить незадовільну оцінку відмінниці, яка відмовляється відповідати на уроці із солідарності з іншими учнями класу. Обурений батько (мати) приходить до школи і вимагає від учителя пояснень». Змодельовати діалоги в системах: «учитель-батько (мати)», «учитель-учениця»;

визначити характер педагогічних впливів у такій ситуації: «Учень успішно відповів біля дошки, отримав найвищу оцінку, проте потім учитель помітив у нього шпаргалку. Як вчинити учителю?» [8, с. 26-28, 53-55, 105, 132-135, 172].

Переконані, що запропоновані практичні кейси дозволять майбутнім педагогам застосувати отримані знання з педагогічної психології в конкретних освітніх ситуаціях, формуючи навички професійного аналізу.

Розвитку креативного мислення, професійної рефлексії та вміння самостійно застосовувати психологічні знання в педагогічній практиці, на нашу думку, сприяють й творчі завдання. Під час виконання творчих завдань здобувачі вищої освіти мають можливість інтегрувати теоретичні знання з педагогічної

психології з власним досвідом, індивідуальними уявленнями та майбутньою професійною діяльністю. Підкреслимо, що такі завдання орієнтовані не лише на відтворення навчального матеріалу, а й на його аналіз і творче осмислення. Зазначимо, що виконання творчих завдань може здійснюватися як індивідуально, так і в групах, що сприяє розвитку комунікативних умінь, навичок співпраці та взаємообміну ідеями. Під час вивчення навчальної дисципліни «Педагогічна психологія» на практичних заняттях ми пропонували здобувачам вищої освіти такі творчі завдання:

представити у вигляді колажу, схеми, карти знань галузі, з якими пов'язана педагогічна психологія;

зробити презентацію, буклет про українських вчених, які зробили вагомий внесок у становлення педагогічної психології (І. Бех, С. Максименко, О. Чебикін та інші);

створити таблицю з порівняльним аналізом методів спостереження та експерименту в педагогічній психології;

скласти порівняльну таблицю навчальної діяльності та інших видів активностей: працю, гру, спілкування, експериментування;

розробити алгоритм самостійної домашньої роботи учня відповідно до традиційної структури засвоєння навчального матеріалу: сприймання – осмислення – розуміння – запам'ятовування – практичне застосування;

проаналізувати діагностично-корекційні прийоми роботи з учнями, що виявляють їхнє відставання в темпах навчання;

скласти термінологічний словник з певної освітньої теми;

проаналізувати визначення поняття

«виховання», представлені в сучасній психолого-педагогічній літературі, та виокремити ключові характеристики цього поняття;

створити професіограму вчителя [8, с. 26-28, 53-55, 105, 132-135, 172].

Приклади творчих завдань, виконані майбутніми учителями початкової школи, представлено на рис. 1.

Поділяємо думку Л. Мухіної та вважаємо важливим видом позааудиторної самостійної роботи здобувачів вищої освіти, спрямованим на вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни, індивідуальні початково-дослідні завдання. Науковиця підкреслює, що виконання індивідуальних навчально-дослідницьких завдань має пошуковий характер та спонукає майбутніх педагогів до реалізації творчих можливостей. Дослідниця рекомендує пропонувати майбутнім учителям початкової школи такі індивідуальні навчально-дослідницькі завдання: написання есе, підготовка публікації в науковому виданні, виконання й захист реферату з визначеної проблеми, підготовка матеріалів для участі в науковій конференції, аналіз наукової літератури з дисципліни «Педагогічна психологія» [4, с. 98]. Враховуючи зазначені поради, ми дали завдання здобувачам вищої освіти створити індивідуальний проект на одну із запропонованих тем: «Методи дослідження педагогічної психології», «Педагогічне спілкування як основа педагогічної діяльності», «Формувальний експеримент в педагогічній психології», «Соціально-психологічні аспекти навчання і виховання», «Значення і можливості педагогічної психології в удосконаленні діяльності навчальних закладів з навчання і виховання», «Учитель як суб'єкт педагогічної діяльності», «Навченість і здатність до навчання», «Проблеми морального виховання», «Стилі педагогічного керівництва», «Причини педагогічних конфліктів», «Психологічні особливості засвоєння знань, умінь, навичок», «Особистісні характеристики вчителя та їхній вплив на процес і результат праці», «Індивідуальна робота з учнями щодо формування навчальної

мотивації»,

«Психологічні

характеристики професії «учитель» [1, с. 46].

Рис. 1. Фрагменти творчих робіт здобувачів вищої освіти

Орієнтована структура проекту мала відображати такі складники: план, вступ, теоретичну частину викладу базових теоретичних положень з аналізом різних підходів до досліджуваної проблеми, практичну частину, висновки, список використаних джерел. Зразки фрагментів індивідуальних навчально-дослідницьких завдань подано на рис. 2.

Таким чином, поділяючи думку А. Харченка, найбільш ефективними та дієвими для активізації пізнавальної діяльності майбутніх учителів початкової школи вважаємо на лекціях – проблемні ситуації, порівняння автобіографічних даних, цікавих фактів психологів, а на лабораторних та практичних заняттях – моделювання ситуацій, дискусії, розгляд реальних проблем із пошуком шляхів їх розв’язання [9, с. 182].

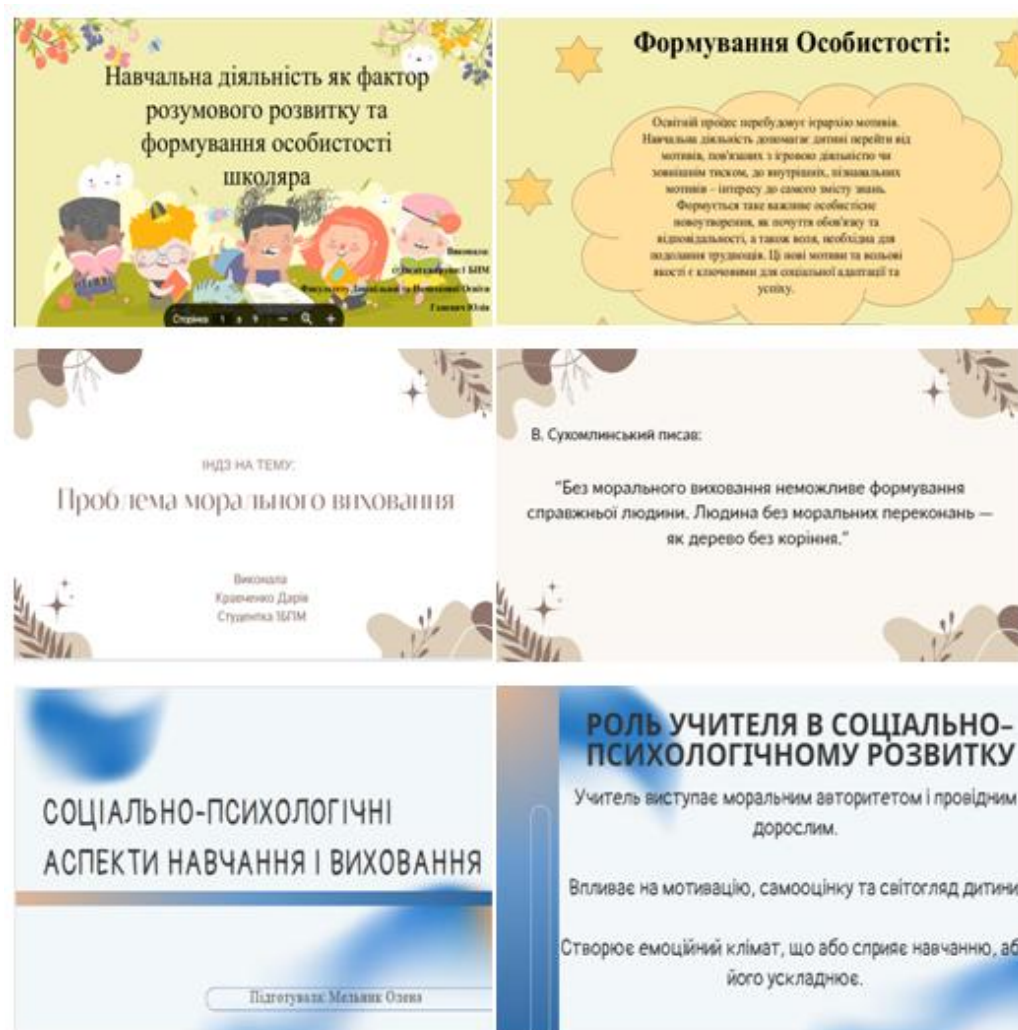

Рис. 2. Фрагменти індивідуальних навчально-дослідних завдань

Висновки. Отже, зміст навчальної дисципліни «Педагогічна психологія» має поєднувати теоретичні знання з їх практичним застосуванням, орієнтованим на реальні умови освітнього процесу сучасної початкової школи. Ефективність викладання залежить від використання рольових ігор, тренінгових вправ, творчих, проблемних, рефлексивних завдань. Ці методи сприяють розвитку психологічного мислення, професійної рефлексії, умінь налагоджувати педагогічну взаємодію з молодшими школярами та батьками.

Методично обґрунтоване

викладання педагогічної психології сприяє засвоєнню майбутніми педагогами професійно значущих психологічних знань, формуванню практичних умінь та навичок, необхідних для ефективної організації освітнього процесу, підтримки всебічного розвитку та благополуччя молодших школярів.

Наше дослідження не вичерпує усіх аспектів окресленої проблеми. Перспективи подальших наукових розвідок убачаємо у вивченні психолого-педагогічних умов ефективного викладання навчальної дисципліни «Педагогічна психологія» в процесі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Список використаних джерел

1. Богдан Ж., Солодовник Т. Педагогічна психологія : конспект лекцій, методичні вказівки та контрольні завдання з дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти очної та заочної форми навчання за спеціальністю 053 Психологія. Харків: НТУ «ХПІ», 2022. 72 с. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/items/15dcc330-cdc2-4b1b-886b-7dabbd9607a4> (дата звернення: 12.02. 2026)
2. Бондар Ю. В. Педагогічна психологія : робоча програма вибіркової навчальної дисципліни. Вінниця: ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 2025. 16 с.
3. Калениченко Р. А. Педагогічна психологія : методичні вказівки. Київ: КНУБА, 2024. 44 с. URL: <https://surl.li/tvkhzm> (дата звернення: 12.02. 2026)
4. Мухіна Л. М. Вікова та педагогічна психологія : методичні рекомендації для дистанційної та самостійної форми навчання. Миколаїв: НУК ім. адмірала Макарова, 2022. 111 с. URL: <https://surl.li/jmqhpf> (дата звернення: 11.02. 2026)
5. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти», від 29 серп. 2024 р. № 1225. 2024, 35 с. URL: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/646-ilovepdf_merged.pdf (дата звернення: 13.02. 2026)
6. Саркісова О. Ю. Групова взаємодія в процесі вивчення дисципліни «Психологія та педагогіка». *Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання*. 2015. Т. 14. С. 92-107.
7. Тарасова Т. Б. Психологія та педагогіка вищої освіти зі змістовим модулем: методика викладання психології : навч.-метод. посіб. Суми: Сумський державний університет, 2023. 87 с. URL: <https://surl.li/tifenk> (дата звернення: 13.02. 2026)
8. Токарева Н. М. Основи педагогічної психології : навч.-метод. посіб. Кривий Ріг, 2013. 223 с. URL: <https://surl.li/qmwqer> (дата звернення: 13.02. 2026)
9. Харченко А. С. Викладання педагогічної психології: від теорії до практики. *Наука і освіта*. 2016. № 2-3. С. 178-184. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2016-2-3-32> (дата звернення: 13.02. 2026)

References

1. Bohdan, Zh., & Solodovnyk, T. (2022). *Pedahohichna psykholohiia: konspekt leksi, metodychni vказivky ta kontrolni завдання z dystsypliny dlia здobувачiv pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity ochnoi ta zaochnoi formy navchannia za spetsialnistiu 053 Psykholohiia* [Pedagogical Psychology: lecture notes, methodological instructions and test tasks on the discipline for applicants of the first (bachelor's) level of higher education of full-time and part-time forms of study in the specialty 053 Psychology]. Kharkiv: NTU «KhPI». Retrieved from: <https://repository.kpi.kharkov.ua/items/15dcc330-cdc2-4b1b-886b-7dabbd9607a4> [in Ukrainian].
2. Bondar, Yu. V. (2025). *Pedahohichna psykholohiia: robocha prohrama vybirkovoi navchalnoi dystsypliny* [Educational psychology: work program of an elective academic discipline]. Vinnytsia: VDPU im. M. I. Kotsiubynskoho. [in Ukrainian].
3. Kalenychenko, R. A. (2024). *Pedahohichna psykholohiia: metodychni vказivky* [Pedagogical psychology: methodological guidelines]. Kyiv: KNUBA. Retrieved from: <https://surl.li/tvkhzm> [in Ukrainian].
4. Mukhina, L. M. (2022). *Vikova ta pedahohichna psykholohiia: metodychni rekomendatsii dlia dystantsiinoi ta samostiinoi formy navchannia* [Age and pedagogical psychology: methodological recommendations for distance and independent learning]. Mykolaiv: NUK im. admirala Makarova. Retrieved from: <https://surl.li/jmqhpf> [in Ukrainian].
5. *Profesiinyi standart «Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity»* [Professional standard «Teacher of a general secondary education institution»]. Approved by Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine from 29 August 2024, № 1225. Retrieved from: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/646-ilovepdf_merged.pdf [in Ukrainian].
6. Sarkisova, O. Yu. (2015). *Hrupova vzaiemodiia v protsesi vyvchennia dystsypliny «Psykhohiia ta pedahohika»* [Group interaction in the process of studying the discipline «Psychology and Pedagogy»]. *Mizhnarodni Chelpanivski psykholoho-pedahohichni chytannia – International Chelpaniv Psychological and Pedagogical Readings*, 14, 92-107. [in Ukrainian].

7. Tarasova, T. B. (2023). *Psykhologhiia ta pedahohika vyshchoi osvity zi zmistovym modulem: metodyka vykladannia psykhologhii: navch.-metod. posib.* [Psychology and pedagogy of higher education with a content module: methods of teaching psychology: teaching-methodical manual]. Sumy: Sumskiy derzhavnyi universytet. Retrieved from: <https://surl.li/tifcnk> [in Ukrainian].
8. Tokareva, N. M. (2013). *Osnovy pedahohichnoi psykhologhii: navch.-metod. posib.* [Fundamentals of pedagogical psychology: teaching and methodical manual]. Kryvyi Rih. Retrieved from: <https://surl.li/qmwqer> [in Ukrainian].
9. Kharchenko, A. S. (2016). Vykladannia pedahohichnoi psykhologhii: vid teorii do praktyky [Teaching pedagogical psychology: from theory to practice]. *Nauka i osvita – Science and education*, 2-3, 178-184. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2016-2-3-32> [in Ukrainian].

*Статтю надіслано до редколегії 20.01.2026 р.
Статтю рекомендовано до друку 23.01.2026 р.
Статтю опубліковано 12.03.2026 р.*

Про автора

Юлія Бондар,
доктор філософії (PhD), старший викладач
кафедри початкової освіти,
Вінницький державний педагогічний
університет
імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна
ORCID iD: 0000-0003-4184-5424
yuliya.bondar.94@gmail.com

About the Author

Yuliya Bondar,
Doctor of philosophy (PhD), Senior Lecturer
Department of Primary Education
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University
Vinnytsia, Ukraine
ORCID iD: 0000-0003-4184-5424
yuliya.bondar.94@gmail.com

